

บทบาททางการเมืองของทหารเรือในห้วงเวลา พ.ศ. 2475 - 2557

The Political Roles of The Royal Thai Navy between 1932 - 2014

ฟ้าประไพ ปาละนันท์

Fhaprapai Palanan

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บทบาททางการเมืองของทหารเรือในห้วงเวลา พ.ศ. 2475-2557 2) วัฒนธรรมทางการเมืองของทหารเรือในห้วงเวลา พ.ศ. 2475-2557 และ 3) บทบาทและวัฒนธรรมทางการเมืองของทหารเรือที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยไทยในห้วงเวลา พ.ศ. 2475-2557 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงเอกสาร เก็บข้อมูลด้วยการวิจัยเอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นทหารเรือ เป็นการเลือกแบบเจาะจง

ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาททางการเมืองของทหารเรือบางส่วนที่ร่วมเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และบทบาททางการเมืองเมื่อครั้งจลาจลในเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตัน โดยไม่เห็นด้วยกับรัฐบาลของคณะรัฐประหารที่มีได้บริหารราชการแผ่นดินเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างแท้จริง และหลังจากเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตันยุติลง ทหารเรือก็ถูกลดบทบาททางการเมืองลงไป จนถึงยุคปัจจุบันบทบาททางการเมืองของทหารเรือก็ไปในลักษณะนิ่งเฉยหรือคล้อยตามนโยบายของรัฐบาลหรือผู้มีอำนาจที่ต้องการให้ทหารเรือให้การสนับสนุนเท่านั้น 2) วัฒนธรรมทางการเมืองของทหารเรือ แม้ว่าทหารเรือบางส่วนจะมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 รวมถึงเข้าไปมีส่วนในการเคลื่อนไหวทางการเมือง อาทิเช่น กบฏวังหลวง และกบฏแมนฮัตตัน เป็นต้น จนในที่สุดทหารเรือถูกลดบทบาททางการเมืองลงมาก ลักษณะดังกล่าวไม่ได้แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมทางการเมืองของทหารเรือ กล่าวได้ว่า ทหารเรือยังไม่มีวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ 3) บทบาททางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองของทหารเรือในห้วงเวลา พ.ศ. 2475-2557 ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย ดังนี้ (1) ในห้วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 (2) ในห้วงเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตัน พ.ศ. 2494 (3) ในห้วงหลังเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตัน และ (4) ในห้วงเวลาปัจจุบัน

คำสำคัญ: บทบาททางการเมืองของทหารเรือ, วัฒนธรรมทางการเมืองของทหารเรือ, พัฒนาการทางการเมืองไทย

Abstract

This article aims to study 1) the political culture of the navy in the period 1932-2014 2) the political role of the navy in the period 1932 -2014 and 3) the culture and political roles of the navy that affected the development of Thai democracy in the period 1932-2014 This research uses qualitative research. With documentary research, and collecting data through document research and in-depth interviews, key informants were Thai navy, use purposive sampling.

The research found that 1) The political role of some sailors who participated in the change of government in 1932 is regarded as a person with confidence in the democratic regime. And the political role of the sailors in during the Manhattan uprising. By disagree with the junta's government that does not operate the government for the benefit of the people. And after the Manhattan Rebellion ended. The sailors were reduced to political roles. Until the present day, the political role of the navy has remained in the same state or government. Authorities who want the navy to support only. 2) The political culture of the navy since, although the navy has participated in the change of rule. In 1932 Including becoming involved in political movements such as the Rebellion, the Royal Palace and the Manhattan Rebellion,

and ultimately the navy has been reduced to a greater political role. Such characteristics demonstrated the naval culture of the navy. Can be said that the navy does not have a complete democratic political culture. 3)The political role political and the culture of the navy during the period 1932-2014 affected the development of Thai democracy as follows: (1) In the period of the change of government in 1932 (2) during the Manhattan Rebellion in 1950. (3) in the aftermath of the Manhattan Rebellion, and (4) in the present time.

Keywords: The Political Roles of the Royal Thai Navy, The Culture of the Royal Thai Navy, Political Development of Thailand

Received: 2020-01-07

Revised: 2020-02-13

Accepted: 2020-05-01

บทนำ

นับตั้งแต่ที่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 ได้ก่อให้เกิดความแตกแยกทางความคิดเห็นของกลุ่มการเมืองต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง แม้แต่ในกลุ่มคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองก็มีการแตกแยกออกเป็นส่วนกลุ่มต่าง ๆ ในระหว่างกันเอง ทำให้การปกครองบริหารประเทศไม่อาจดำเนินไปได้ อย่างสมบูรณ์ จากการแตกแยกออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ทำให้เกิดการแสวงหาผู้สนับสนุนในวงกว้างต่าง ๆ ทั้งทางด้านประชาชนและจากกองทัพต่าง ๆ ผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองการปกครอง จะต้องได้รับความสนับสนุนอย่างเข้มแข็งจากกองทัพด้วย จึงจะสามารถดำเนินการบริหารประเทศไปได้โดยราบรื่น ทำให้อิทธิพลของกองทัพแทรกซึมเข้าไปในวงการเมืองการปกครองของประเทศอย่างกว้างขวาง และเกิดการแก่งแย่งอำนาจระหว่างผู้นำทางการเมืองภายในกลุ่มเดียวกัน และระหว่างกลุ่มอันก่อให้เกิดการกบฏ และรัฐประหารอยู่เนือง ๆ กบฏแมนฮัตตันเป็นกบฏที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของฝ่ายทหารเรือ ซึ่งมีผลเนื่องมาจากความไม่พอใจที่ฝ่ายกองทัพเรือเคยได้รับจากกรณีกบฏวังหลวง และกรณีที่รัฐบาลซึ่งฝ่ายกองทัพเรือให้ความสนับสนุนถูกฝ่ายกองทัพบกและตำรวจร่วมมือกันโค่นล้ม นอกจากนี้ กองทัพเรือยังไม่ได้ได้รับความไว้วางใจจากรัฐบาลซึ่งมักจะมีนายทหารชั้นผู้ใหญ่จากกองทัพบกเป็นนายกรัฐมนตรีในการปรับปรุงส่งเสริมสมรรถภาพและเสริมสร้างความเจริญให้แก่กองทัพเรือ ทำให้กองทัพเรืออยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรมไม่ก้าวหน้าเท่ากับกำลังทัพอื่น ๆ ซึ่งก่อนเกิดกบฏแมนฮัตตันนั้นกองทัพเรือและกำลังทัพอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองทัพบกและตำรวจมีความไม่ไว้วางใจกันโดยเปิดเผย การกบฏที่เกิดขึ้นเป็นการกระทำและนำโดยทหารเรือชั้นผู้น้อยซึ่งไม่มีกำลังส่วนใหญ่สนับสนุน อีกทั้งไม่มีการตัดสินใจที่เด็ดขาดแน่นอนทำให้การกบฏต้องประสบกับความล้มเหลวทั้ง ๆ ที่สถานการณ์ก่อนเกิดกบฏมีปัจจัยอื่น ๆ สนับสนุนอยู่แล้ว เช่น ความเสื่อมโทรมทางเศรษฐกิจและสังคม ความสับสนทางการเมือง ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันของกองทัพต่าง ๆ เป็นต้น จากความล้มเหลวของการกบฏในครั้งนี้ ทำให้นายทหารเรือชั้นผู้ใหญ่จำนวนมากต้องถูกปลดออกจากราชการหรือมิฉะนั้นก็ถูกโยกย้ายสับเปลี่ยนหน้าที่ มีการปรับปรุงกิจการของกองทัพเรือเสียใหม่ โดยคณะกรรมการซึ่งเป็นบุคคลจากภายนอกวงการกองทัพเรือ ทำให้กองทัพเรือถูกตัดทอนกำลังและความสามารถลงจากเดิมเป็นอันมาก เพื่อให้ฝ่ายกองทัพเรือไม่สามารถที่จะคุกคามรัฐบาลหรือกองทัพอื่น ๆ ได้อีกต่อไป (สุดา การเดอร์, 2516, หน้า 421-422)

แต่ถึงอย่างไรการแสดงบทบาทหน้าที่ของทหารที่ผ่านมามีจุดมุ่งหมายหลัก เช่น การปกป้องอธิปไตย การรักษาความสงบของบ้านเมือง การสร้างความสามัคคีของคนในชาติ การให้ความช่วยเหลือประชาชนในยามเกิดอุทกภัยหรือภัยธรรมชาติ การช่วยพัฒนาประเทศให้ประชาชนอยู่ดีกินดี รวมถึงการปกป้องและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ในสถานการณ์ปกติทหารก็จะปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ไม่เข้าแทรกแซงทางการเมืองแต่อย่างใด แต่เมื่อสถานการณ์ผลักดันหรือเกิดเหตุวิกฤตทางการเมืองจนเป็นเหตุให้ทหารต้องเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองหรือทำการยึดอำนาจรัฐประหาร ซึ่งบางครั้งประสบความสำเร็จส่งผลให้สังคมและประเทศชาติสงบสุข และในบางครั้งก็ไม่ประสบความสำเร็จตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ อย่างไรก็ตามการเคลื่อนไหวทางการเมืองของทหาร ย่อมส่งผลกระทบต่อการเมืองไทย ไม่มากก็น้อย กล่าวคือ ทุกครั้งที่ทหารเข้าทำรัฐประหารแม้จะสำเร็จหรือไม่สำเร็จก็ตามที่จะต้องแถลงว่า ตนเองเข้าทำเพราะต้องการแก้ไขภาวะเสื่อมโทรมของประเทศ เพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยและบูรณภาพ ของชาติเพื่อปรับปรุงประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า แก้ไขปัญหาคอร์รัปชันและความไร้ประสิทธิภาพในการบริหารงานของรัฐบาล คำแถลงเช่นนี้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของการทำรัฐประหารมากน้อยเพียงใด ดังนั้น จึงมีความสงสัยเกิดขึ้นว่า ทหารทำรัฐประหารเพราะถูกแรงกระตุ้นจากอุดมการณ์ที่ต้องการเข้ามาปรับปรุงประเทศให้เป็นสมัยใหม่ เข้ามาเพื่อรักษาความมั่นคงในเอกราชอธิปไตยของประเทศ หรือเข้ามาเพื่อการปกป้องรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นสำคัญ (ทรงพล จิตสมใจนึก, 2561, หน้า 7-8; สุจิต บุญบงการ, 2531, หน้า 223-224, 232)

โดยเฉพาะบทบาททางการเมืองของทหารเรือไทยในอดีตที่เคยมีอิทธิพลต่อการเมืองไทยเป็นอย่างมาก ต่อมาทหารเรือถูกลดบทบาททางการเมืองลงภายหลังเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตัน และจากธรรมชาติของทหารเรือเมื่อจบการศึกษาแล้วก็มักจะทำงานในทะเลที่มีอาณาเขตกว้างขวางอยู่เป็นประจำ ซึ่งจะไม่เหมือนกับทหารบกหรือทหารอากาศ การเข้าไปมีบทบาททางการเมืองของทหารเรือในอดีตและจากชีวิตความเป็นอยู่ของทหารเรือที่ทำงานในเรือรบ ทำให้ทหารเรือเป็นเหล่าทัพที่ต้องอาศัยเทคโนโลยี กำลังพลของกองทัพเรือต้องมีความรู้ เพราะการรบทางเรือจะต้องใช้เทคโนโลยีทำให้การมองด้านการเมืองจะไปในแนวสมัยใหม่ เวลาที่ทหารเรือปฏิบัติหน้าที่ในทะเล ความเคื่องคั่งของท้องทะเลจะมีผลต่อทัศนคติของทหารเรือ ซึ่งไม่เหมือนกับเหล่าทัพอื่น (สุดา การเคอร์, 2516, หน้า 425) จะเห็นได้ว่าความเป็นมาของทหารเรือไทยที่การปฏิบัติของทหารเรือไทยมีลักษณะเฉพาะทำให้ทหารเรือต้องใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานมีโลกทัศน์เฉพาะที่จะมองไปข้างหน้า แต่ด้วยเหตุผลใดที่ทำให้ทหารเรือไทยแม้จะเป็นผู้ที่มีลักษณะหรือแนวความคิดที่ทันสมัยกลับไม่สามารถดำเนินการทางการเมืองให้ประสบความสำเร็จได้อย่างเหมือนเช่นทหารบก ทั้งที่มีความพร้อมทางด้านยุทธโศปกรณ์ที่ทันสมัยกว่าก็ตาม จวบจนปัจจุบันบทบาททางการเมืองของทหารเรือไทยก็ยังคงไม่เด่นชัดเหมือนที่เคยเป็นมา รวมถึงการรัฐประหารครั้งล่าสุดก็ยังคงเป็นผู้นำจากกองทัพบกโดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติทำการยึดอำนาจรัฐบาลของนางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 นั้น ทหารเรือก็เพียงเข้าไปมีส่วนร่วมกับการรัฐประหารในครั้งนี้เท่านั้น เหตุการณ์ทางการเมืองของทหารเรือดังที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดที่ทหารเรือเป็นผู้กระทำการเองหรือเป็นเพียงผู้ร่วมกระทำการ เจื่อนใจในการแทรกแซงทางการเมืองของทหารเรือคืออะไร จึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยต้องทำการศึกษาต่อไป และทุกครั้งที่ทหารมีการแทรกแซงทางการเมืองสำเร็จ ส่วนใหญ่ก็จะมีการยกเลิกรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ในขณะนั้นแทบทุกครั้ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยต้องหยุดชะงักและล้มลุกคลุกคลานมาโดยตลอด ทำให้ผู้วิจัยต้องการทราบถึงบทบาททางการเมืองของทหารเรือในห้วงเวลา พ.ศ. 2475-2557 ว่าเป็นอย่างไร และวัฒนธรรมทางการเมืองของทหารเรือในห้วงเวลา พ.ศ. 2475-2557 เป็นอย่างไร รวมทั้งบทบาททางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองของทหารเรือในห้วงเวลา พ.ศ. 2475-2557 ดังกล่าวนั้น ส่งผลกระทบต่อพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยอย่างไร ซึ่งประเด็นเหล่านี้ไม่สามารถตอบได้ด้วยสามัญสำนึกหรือเพียงอ่านข่าวสารทั่วไปได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง “บทบาททางการเมืองของทหารเรือในห้วงเวลา พ.ศ. 2475-2557” เพื่อจะสะท้อนให้เห็นถึงบทบาททางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองของนายทหารเรือ รวมทั้งผลกระทบต่อพัฒนาประชาธิปไตยของไทยจากบทบาทและวัฒนธรรมทางการเมืองของ

ทหารเรือในห้วงเวลา พ.ศ. 2475-2557 ที่ยังเป็นเรื่องที่ส่งอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองของไทยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

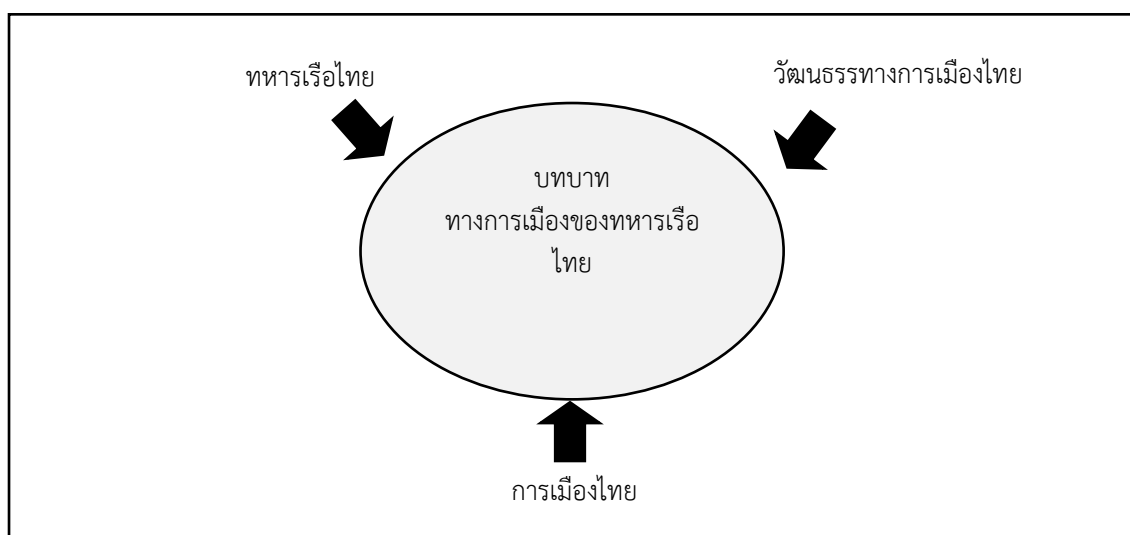
1. เพื่อศึกษาบทบาททางการเมืองของทหารเรือในห้วงเวลา พ.ศ. 2475-2557
2. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของทหารเรือในห้วงเวลา พ.ศ. 2475-2557
3. เพื่อศึกษาบทบาทและวัฒนธรรมทางการเมืองของทหารเรือที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยไทย ในห้วงเวลา พ.ศ. 2475-2557

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาททางการเมืองของทหารเรือในห้วงเวลา พ.ศ. 2475-2557” ซึ่งการศึกษครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทฤษฎี อันประกอบไปด้วยแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทหารกับการเมืองไทย แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของทหาร แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการแทรกแซงทางการเมืองของทหาร และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตย และแบ่งการนำเสนอบทบาททางการเมืองของทหารเรือออกเป็น 4 ห้วงเวลา คือ (1) บทบาททางการเมืองของทหารเรือในห้วงเวลา พ.ศ. 2475 (2) บทบาททางการเมืองของทหารเรือในเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตัน (3) บทบาททางการเมืองของทหารเรือหลังเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตัน และ (4) บทบาททางการเมืองของทหารเรือในยุคปัจจุบัน

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในการวิจัยครั้งนี้ เกี่ยวกับทหารกับการเมืองไทย วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของทหาร แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการแทรกแซงทางการเมืองของทหาร แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตย และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลออกมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยสำหรับการวิจัยเรื่อง “บทบาททางการเมืองของทหารในห้วงเวลา พ.ศ. 2475-2557” โดยสกัดประเด็นที่มีความสำคัญออกมาได้ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) บทบาททางการเมืองของทหาร (2) วัฒนธรรมทางการเมืองของทหาร และ (3) พัฒนาการทางการเมืองไทย ซึ่งทั้งสามประเด็นมีความเชื่อมโยงกันอันนำไปสู่บทบาททางการเมืองของทหารเรือไทยในห้วงเวลา พ.ศ. 2475-2557 ดังแสดงในภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบและวิธีการวิจัย

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) นั้น โดยเบื้องต้นทางผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการ- การวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยหรือกระบวนการวิจัยด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และทำการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับบทบาททางการเมืองของทหารเรือ โดยเริ่มต้นจากการศึกษาข้อความเบื้องต้นเกี่ยวกับนโยบายของแนวความคิดในทางปรัชญา ความหมาย จนไปถึงบทบาทและวัฒนธรรมทางการเมืองของทหารเรือที่จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาทางการเมืองไทยนั้น ได้ดำเนินการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย และบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของทหารเรือ ทั้งเอกสารทางวิชาการประเภทต่าง ๆ ภายในประเทศและเอกสารทางวิชาการประเภทต่าง ๆ จากต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือทางเว็บไซต์ต่าง ๆ

การวิจัยเอกสารทั้งหมดจะทำให้ผู้วิจัยได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความหลากหลายในมิติต่าง ๆ และข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ ที่มีทั้งมิติของความลึกและมิติของความกว้างในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและวัฒนธรรมทางการเมืองของทหารเรือที่ดำเนินการศึกษาแบบเจาะลึกนั้น

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้จากการวิจัยเอกสาร (documentary research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ อันประกอบไปด้วย แหล่งข้อมูล 2 แหล่ง ดังนี้ (วรรณิ แกมเกตุ, 2555, หน้า 269)

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ผู้วิจัยนำได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติ ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตำรา หนังสือทั่วไป รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ สื่อบันทึกข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ และวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับสัมภาษณ์ประกอบการดำเนินงานในครั้งนี้ กล่าวคือ ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นทหารเรือหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางการเมืองที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อให้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองของทหารเรือ รวมทั้งผลกระทบต่อพัฒนาทางการเมืองไทยจากบทบาทและวัฒนธรรมทางการเมืองของทหารเรือในห้วงเวลา พ.ศ. 2475-2557 จำนวน 1 คน คือ พลเรือเอก ชัยวัฒน์ เอี่ยมสมุทร ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1) บทบาททางการเมืองของทหารเรือในห้วงเวลา พ.ศ. 2475-2557

จากแนวความคิดหลักของทหารเรือดังกล่าวข้างต้น จึงนำไปสู่บทบาททางการเมืองของทหารเรือในบทบาทของผู้เปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยที่เชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตย มุ่งต่อต้านนายทหารระดับสูงที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง การค้ามากจนเกินไป จนมีผลทำให้กองทัพเสื่อมคุณค่า และเกียรติภูมิ และเพื่อปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติเป็นหลัก ดังนี้

1.1 บทบาททางการเมืองของทหารเรือในห้วงเวลา พ.ศ. 2475

ทหารเรือส่วนหนึ่งที่ร่วมเป็นผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 จนสำเร็จนั้น ความสำเร็จในการยึดอำนาจเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองดังกล่าว อยู่ที่ความสามารถของผู้ร่วมงานที่เป็นฝ่ายทหารเป็นสำคัญ ด้วยว่าคณะผู้ก่อการต้องชีวิตการยึดอำนาจแบบจู่โจมที่รวดเร็ว และฉับพลัน โดยใช้ผู้ที่ถืออาวุธอยู่ตามกฎหมายเป็นผู้ปฏิบัติการ มิได้เป็นการปลุกระดมมวลชนให้ทำการลุกฮือขึ้นปฏิวัติแต่อย่างใด โดยพบว่า ทหารบกซึ่งอยู่ภายใต้การนำของพันเอก พระยาฤทธิอัคเนย์ ส่วนหนึ่งร่วมกับกำลังของรถถังที่นำโดยนายร้อยเอก หลวงทัศนัยนิยมศึก และกำลังทหารเรือ ซึ่งนำโดยนายนาหวาตรี หลวงสินธุ์สงครามชัย ได้เคลื่อนกำลังมารวมกันที่พระที่นั่งอนันตสมาคมเป็นกำลังของฝ่ายผู้ก่อการฯ เข้าคุมทหารบกหน่วยอื่น ๆ ที่ถูกพันเอกพระยาทรงสุรเดช ล่อให้มารวมชุมนุมอยู่ที่ลานพระรูปด้วย จึงทำให้การยึดอำนาจสำเร็จได้ง่ายดายในวันนั้น ดังนั้น ถ้าปราศจากทหารที่มีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยทางการเมืองมาร่วมด้วย การยึดอำนาจเพื่อเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองก็อาจต้องล่าช้าไปอีกนับเป็นปี ๆ จึงย่อมถือได้ว่าความร่วมมือของผู้ก่อการฝ่ายทหารเรือเป็นสิ่งที่ขาดเสียไม่ได้ (ประดับ เปรมดิษฐ์, 2543, หน้า 2-3)

ในการที่กล่าวว่าทหารเรือที่เข้าร่วมการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นผู้นำสังคมให้ทันสมัยนั้นก็ดูเจตจำนงของทหารเรือที่มีอยู่ก่อนการยึดอำนาจได้ และปฏิบัติเมื่อภายหลังที่ยึดอำนาจได้แล้ว อันการยึดอำนาจปกครองแต่อย่างเดียวนั้น ถ้าไม่ทำการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดในสังคมไปในทางที่ทันสมัยแล้ว การกระทำนั้น ๆ ก็จะเป็นเรื่องของการแย่งอำนาจกันแต่อย่างเดียวนั่น ในที่นี้จะแยกดูเจตนาและงานของผู้ก่อการหรือคณะราษฎร ซึ่งมีนายทหารเรือรวมอยู่ด้วย ประการแรกถ้าพิจารณาที่ความมุ่งหมายของคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จะเห็นว่า บุคคลเหล่านี้ประกอบด้วยทหารและพลเรือน ซึ่งหมายความว่าถึงทหารเรือด้วยนั้นต่างก็มุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองแผ่นดินจากระบอบราชาธิปไตยมาสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบสังคมตะวันตก ซึ่งเป็นระบอบการปกครองที่ประชาชนจะมีสิทธิและเสียงมากขึ้นในการปกครอง นั่นก็คือ ความพยายามที่จะเลียนแบบการปกครองหรือระบอบการเมืองแบบตะวันตก (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2522, หน้า 47-48, 89-90)

กล่าวโดยสรุป ด้วยเหตุและผลดังที่แสดงมานี้ จึงทำให้เชื่อได้ว่า ทหารเรือหนึ่งในคณะผู้ร่วมก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งเมื่อ พ.ศ. 2475 เป็นผู้ที่มีเชื่อมั่นต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัย การกระทำของผู้ร่วมอุดมการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครองในครั้งนี้ ก็ส่งผลที่จะปลูกฝังในจิตใจของคนไทย ให้ยึดมั่นในอุดมคติประชาธิปไตยสืบต่อมา

1.2 บทบาททางการเมืองของทหารเรือในเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตัน

นับตั้งแต่คณะราษฎรได้ยึดอำนาจทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา (parliamentary system) โดยมีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญเป็นต้นมานั้น มีเหตุการณ์ทางการเมืองของไทยที่ทหารเรือเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่หลายเหตุการณ์ อาทิเช่น กบฏวังหลวง เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2492 นายปรีดี พนมยงค์ หัวหน้าผู้ก่อการและคณะได้ทำการยึดพระบรมมหาราชวังเป็นที่บัญชาการ โดยอาศัยกำลังของทหารเรือเข้าร่วมปฏิบัติการในครั้งนี้ แต่ทหารเรือที่เดินทางมาจากจังหวัดชลบุรีล่าช้าไม่ทันเวลา ทางรัฐบาลได้มอบหมายให้ พล. ต. เทวฤทธิ์ ธนะรัตน์ ซึ่งไม่ได้อยู่ในรายชื่อทหารที่ถูกประกาศปลดทางอากาศเป็นผู้รับผิดชอบในการปราบปรามฝ่ายยึดอำนาจโดยใช้กำลังได้เต็มที่ ทหารที่ยิงกันในเหตุการณ์ครั้งนั้นเป็นทหารบกกับทหารเรือ ซึ่งตอนนั้นทหารเรือยังเข้มแข็งและมีกำลังที่จะคานอำนาจทหารบกได้พอสมควร เมื่อทางฝ่ายผู้ยึดอำนาจเห็นว่า จะทำการไม่สำเร็จจึงได้ถอนตัวออกจากกระทรวงการคลังในพระบรมมหาราชวัง ทางรัฐบาลจึงเป็นฝ่ายมีชัยได้ครองอำนาจต่อมา นี่คือเรื่องราวของความพยายามที่จะใช้กำลังยึดอำนาจล้มรัฐบาลผู้ยึดอำนาจเดิม หากแต่

กระทำไม่สำเร็จ (สุมาลี พันธุ์ยุธรา, 2557)

ต่อมาทางด้านการเตรียมความพร้อมอย่างไม่เป็นทางการเพราะไม่ไว้วางใจรัฐบาลทหารซึ่งส่วนใหญ่เป็นทหารบก ด้วยเหตุที่ทหารเรือหนุ่มในกองทัพเริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับรัฐบาลและผู้นำประเทศ ทหารเรือกลุ่มดังกล่าวต้องการให้คณะผู้บริหารประเทศที่มีความรู้ความสามารถและความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อนำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง กลุ่มทหารหนุ่มซึ่งมีความคิดทางการเมืองแนวเดียวกัน มาประชุมพบปะกันทุกวันระหว่างมีการเตรียมความพร้อม โดยมี น.อ. อานนท์ ปุณฺทริกาภา และ น.ต. มนัส จารุภา เป็นแกนนำในการกำหนดแผนการดำเนินงานกู้ชาติในครั้งนี้ รวมทั้ง พล.ร.ต. ทหาร ขำหิรัญ ได้รวมตัวกันเลือกแฟนบุคคลผู้มีแนวความคิดและอุดมการณ์ตรงกันเข้ากลุ่มอย่างลับ ๆ ยิ่งเมื่อได้ น.ต. สุภัทร ตันตยาภรณ์ และ น.ต. ประกาย พุทธารี แห่งหน่วยนาวิกโยธินเข้าร่วมขบวนการด้วย ทำให้งานการหาสมาชิกขยายกว้างออกไปมากยิ่งขึ้น เนื่องจากทั้งสองคนสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเสนาธิการทหารบก จึงโยกย้ายไปถึง พ.ต. วีระศักดิ์ มั่นชจิตร และนายทหารคนอื่น ๆ ในกองทัพบกและกองทัพอากาศ สำหรับ พล.ร.ต. ทหาร ขำหิรัญ ยังมีบาร์มีพ็อตที่จะนำอดีตเสรีไทยและนักเรียน ส.ห. มาร่วมขบวนการ “คณะกู้ชาติ” อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งการต่อสู้ระหว่างคณะกู้ชาติกับฝ่ายรัฐบาลในห้วงเวลานั้นได้ขยายวงกว้างมากขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงเหตุการณ์ในวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2494 ที่ทางคณะกู้ชาติตัดสินใจที่จะเข้าทำการยึดอำนาจรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม จนเกิดต่อสู้กันระหว่างทหารเรือกับฝ่ายรัฐบาลท่ามกลางใจกลางเมือง ที่สุดฝ่ายรัฐบาลด้วยการประสานกำลังทั้งตำรวจ กองทัพบก กองทัพอากาศ สามารถปราบปรามฝ่ายกบฏได้อย่างราบคาบ (เพลิง ภูผา, 2558, หน้า 133-134, 158, 161, 164, 167, 168) ภายหลังเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตันยุติลง รัฐบาลได้ดำเนินการให้บ้านเมืองเข้าสู่สภาวะปกติ ทั้งทางด้านความสงบเรียบร้อยของประชาชน การทหาร และตำรวจซึ่งได้รับความเสียหายจากการสู้รบครั้งนี้ รวมทั้งมีการปรับปรุงกองทัพเรือเสียใหม่ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงกองทัพเรือจำนวน 12 คน ที่สำคัญ คือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม พลเอก ผิน ชุณหะวัณ พลอากาศเอก พันธมนอากาศ ฤทธาคนี พลโท สฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ พลตำรวจโท เผ่า ศรียานนท์ ปรากฏว่าคณะกรรมการได้พิจารณาและลดกำลังกองทัพเรือในลักษณะลดทอนแสนยานุภาพมากกว่าจะเป็นการปรับปรุงเพื่อให้กองทัพเรือมีสมรรถภาพดีขึ้น (ศุภการ สิริไพศาล และนครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2556)

กล่าวโดยสรุป หลังจากเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตันจบสิ้นลง รัฐบาลได้ดำเนินการให้บ้านเมืองเข้าสู่สภาวะปกติ ทั้งทางด้านความสงบเรียบร้อยของประชาชน การทหาร และตำรวจ ซึ่งได้รับความเสียหายจากการสู้รบครั้งนี้ รวมทั้งมีการปรับปรุงกองทัพเรือเสียใหม่ โดยรัฐบาลมีเป้าหมายเพื่อเข้าควบคุมกองทัพเรือไว้ให้ได้อย่างเด็ดขาด ไม่ต้องหวาดระแวงกองทัพเรืออีกต่อไป กล่าวคือ ฝ่ายทหารเรือจึงหมดอำนาจทางการเมืองตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

1.3. บทบาททางการเมืองของทหารเรือหลังเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตัน

หลังการประกาศยกเลิกใช้กฎอัยการศึกเมื่อวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2494 ไปแล้วนั้น แต่ผลพวงจากเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตันก็ดูเหมือนจะยังไม่สิ้นสุด เนื่องจากในวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 คณะบริหารประเทศชั่วคราวเข้าทำการยึดอำนาจรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ของพวกตัวเองและล้มรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้อยู่ในขณะนั้น แล้วตั้งรัฐบาลชั่วคราวขึ้นมาใหม่ โดยมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม คนเดียวกันมาเป็นนายกรัฐมนตรี ของรัฐบาลชั่วคราวอีกครั้ง โดยคณะผู้ยึดอำนาจออกแถลงการณ์ฉบับที่ 1 อ้างว่า สถานการณ์ของโลกตอนนั้นอยู่ในความคับขัน และอ้างภัยคอมมิวนิสต์และการคอร์รัปชันโดยว่ารัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาได้ (ประกาศเลิกใช้กฎอัยการศึก, 2494, หน้า 1; นรนิติ เศรษฐบุตร, 2555, หน้า 300-301) กล่าวคือ การยึดอำนาจครั้งนั้น ไม่น่าจะเป็นความตั้งใจที่ล้มรัฐบาลแต่ต้องการล้มรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2492 นั้นเอง

หลังเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตันจบสิ้นลง คณะทหารก็ยังคงเข้าแทรกแซงทางการเมืองหลายต่อหลายครั้ง ซึ่งทุกครั้งที่ทหารเข้าทำการรัฐประหารจะต้องมีแถลงการณ์ ในลักษณะที่ว่า เข้าทำเพราะต้องการแก้ไขภาวะเสื่อมโทรมของประเทศ เพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยและบูรณาภาพของชาติ เพื่อปรับปรุงประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า แก้ไขปัญหาคอรัปชั่นและความไร้ประสิทธิภาพในการบริหารงานของรัฐบาล ทั้งนี้ เกิดการยึดอำนาจรัฐประหารตามมาอีกหลายครั้ง เช่น การรัฐประหาร พ.ศ. 2500 การรัฐประหาร พ.ศ. 2514 การรัฐประหาร พ.ศ. 2519 (ปฏิรูปการปกครอง) กบฏ 26 มีนาคม พ.ศ. 2520 การรัฐประหาร พ.ศ. 2520 กบฏเมษาฮาวาย กบฏ 9 กันยายน พ.ศ. 2528 รัฐประหาร พ.ศ. 2534 (รสช.) รัฐประหาร พ.ศ. 2549 (คมช.) และรัฐประหาร พ.ศ. 2557 (คสช.) ซึ่งถ้ามองแล้วความขัดแย้งทางการเมืองที่ทำให้ทหารต้องเข้ามาแทรกแซงทางการเมือง จึงทำให้เกิดผลกระทบทางการเมืองไทยที่สำคัญ ๆ หลายเหตุการณ์ รวมถึงมีการประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญตามมาอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งวนเวียนเป็นวัฏจักรทางการเมืองไทยที่เรียกกันว่า “วงจรอุบาทว์การเมืองไทย” จวบจนถึงปัจจุบัน (ลิขิต ธีรเวคิน, 2548, หน้า 73)

กล่าวโดยสรุป หลังเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตันจบสิ้นลง รัฐบาลเข้าควบคุมกองทัพเรือไว้อย่างเด็ดขาด ฝ่ายทหารเรือจึงหมดอำนาจทางการเมืองนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา แต่ถึงอย่างไรสังคมไทยก็ยังคงวนเวียนอยู่ในวัฏจักรทางการเมืองที่เรียกว่า “วงจรอุบาทว์ทางการเมืองไทย” อยู่เรื่อยมา ซึ่งเกิดจากการที่ทหารเข้าแทรกแซงทางการเมืองด้วยการยึดอำนาจรัฐประหารอยู่หลายต่อหลายครั้งจวบจนถึงปัจจุบัน

1.4. บทบาททางการเมืองของทหารเรือในยุคปัจจุบัน

แม้ว่าทหารเรือจะถูกปรับลดบทบาททางการเมืองลงอย่างมากหลังเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตัน แต่ถึงอย่างไรความต้องการของรัฐในการรักษาผลประโยชน์ของชาติ โดยมีส่วนราชการที่เป็นเครื่องมือของรัฐในการดูแล คือ กองทัพเรือ ดังนั้น กองทัพเรือจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการรักษาผลประโยชน์ของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลประโยชน์ของชาติด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจที่มีส่วนเกี่ยวเนื่องจากทะเล ทั้งนี้ กองทัพเรือไทยในอดีตซึ่งเคยถูกลดและจำกัดในเรื่องบทบาท อำนาจ และขนาดของกองกำลังทางเรือ โดยมีสาเหตุสำคัญจากการเมืองภายในประเทศนั้น ซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างกองทัพบกและกองทัพเรือ เพราะช่วงเวลาดังกล่าว ผู้มีอำนาจและบทบาททางการเมือง ที่สำคัญคือ กองทัพบก อย่างไรก็ตามหลังจากสงครามเย็นสิ้นสุดลง สถานะแวดล้อม ทางความมั่นคงเปลี่ยนไป เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในประเทศ ซึ่งมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ตลอดจนกระแสการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้รัฐบาลมีความต้องการรักษาผลประโยชน์ของชาติที่มีความเกี่ยวเนื่องกับทะเล บทบาทของกองทัพเรือจึงมีความจำเป็นต้องได้รับการทบทวน โดยการเพิ่มงานหรือภารกิจให้กับกองทัพเรือ และเสริมสร้างเสนาณภาพทางเรือหรือสมุททานุภาพ ดังนั้น ภารกิจหรืองานที่เพิ่มขึ้นมีผลให้กองทัพเรือมีบทบาททางการเมืองที่เปลี่ยนแปลง (ประภาพร สีหา, 2561, หน้า 146, 160-162)

นอกจากนั้น การที่รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงผลกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติ ทั้งทางด้านความมั่นคงและผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลจำเป็นต้องมีหน่วยงานหรือองค์กรของรัฐมีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลการปกป้อง และการรักษาผลประโยชน์ของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ของชาติทางทะเล ซึ่งการแสวงหาประโยชน์จากทะเลทางด้านต่าง ๆ นับว่าเป็นหัวใจสำคัญอย่างหนึ่งของความมั่นคง และเศรษฐกิจ ดังนั้น กองทัพเรือซึ่งเป็นเครื่องมือรัฐ จึงมีหน้าที่โดยตรงในการปฏิบัติการเพื่อการรักษาผลประโยชน์ของชาติในด้านนี้ กล่าวคือ ภารกิจหลักของกองทัพเรือคือปฏิบัติการทางทหารเพื่อป้องกันประเทศ การรักษาเอกราชอธิปไตย ตลอดจนความอยู่รอดปลอดภัยและความมั่นคงของชาติ อย่างไรก็ตามสถานะแวดล้อมทางความมั่นคงของโลกได้มีการเปลี่ยนแปลง มีความร่วมมือระหว่างกันในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ซึ่งถือได้ว่าโลกอยู่ในสถานะแห่งเสถียรภาพและสันติสุข ตลอดจนความมั่นคงในระดับระหว่างประเทศ ความขัดแย้งระหว่าง

ประเทศชั้นรุนแรงมีโอกาสเกิดขึ้นได้น้อยมาก หรือแทบจะไม่เกิดขึ้นเลย คงมีเพียงความขัดแย้งในระดับต่ำตามแนวชายแดนเท่านั้น แทบทุกประเทศในโลกนี้จึงกำลังให้ความสนใจมุ่งต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นหลัก มุ่งต่อความอยู่ดีกินดีของประชาชน ตลอดจนแนวความคิดความมั่นคงได้แปรเปลี่ยนไปแล้ว ทุกประเทศเล็งเห็นถึงภัยคุกคามต่อความมั่นคงในรูปแบบใหม่ ที่หัวใจสำคัญ คือ ความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีผลต่อความมั่นคงในระดับต่าง ๆ เกี่ยวเนื่องกันไป (สุรศักดิ์ ทองเพชร, 2547, หน้า 152)

ดังนั้น บทบาทของทหารเรือที่ต้องทำและได้กระทำอย่างต่อเนื่องจึงประกอบไปด้วยบทบาทสำคัญอยู่ 4 ประการ (1) กองทัพเรือมีหน้าที่ในการป้องกันผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติทางทะเลและบริเวณชายฝั่ง (2) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือกับประชาชนที่ประสบความทุกข์ยาก การบรรเทาสาธารณภัยพิบัติในทะเลและบริเวณชายฝั่ง รวมถึงพื้นที่อื่นที่ได้รับมอบหมาย (3) การเป็นเจ้าหน้าที่ในการรักษากฎหมายของทหารเรือ ได้แก่ การป้องกันและปราบปรามการลักลอบขนส่งและค้ายาเสพติด การลักลอบการค้าน้ำมันเถื่อน เป็นต้น และประการสำคัญ (4) การครองทะเลเพื่อดำรงไว้ซึ่งการคมนาคมทางทะเลทั้งด้านอ่าวไทยและฝั่งอันดามัน โดยกองทัพเรือยังมีการกิจสำคัญในการดำรงไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การปกป้องคุ้มครองอธิปไตย รวมทั้งยังให้กาสนับสนุนการพัฒนาประเทศ การช่วยเหลือพี่น้องประชาชนที่ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ การดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ นอกจากนี้ กองทัพเรือยังมีส่วนร่วมในการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาสังคม รวมทั้งนโยบายทางการเมืองที่รัฐบาลต้องการให้ทหารเรือให้การสนับสนุนด้วยนั้น

กล่าวโดยสรุป กองทัพเรือหากจะเปรียบเป็นเสมือนพรรคการเมืองขนาดใหญ่พรรคการเมืองหนึ่งก็คงไม่ผิดไปจากความจริงมากนัก เนื่องจากคำว่า “พรรค” หมายถึง “หมู่คนที่เข้ารวมกันเป็นพวกเป็นฝ่าย เช่น พรรคการเมือง” กลุ่มการเมืองนอกกฎหมายในอดีตอย่างคอมมิวนิสต์ เราก็ยังเรียกกันว่า “พรรคคอมมิวนิสต์” ดังนั้น คงไม่ผิดถ้าจะบอกว่า “กองทัพเรือ” ซึ่งใกล้ชิดกับการเมืองมาแต่ต้นก็นับได้ว่าเป็นกลุ่ม หรือ “พรรคการเมือง” ได้เช่นกัน แต่ถ้าจะถือการตีความตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 ซึ่งระบุว่า พรรคการเมืองหมายความว่า คณะบุคคลที่รวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองโดยได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ กองทัพไทยก็คงไม่ใช่ “พรรคการเมือง” ในความหมายอย่างแคบตามนิยามดังกล่าว ซึ่งไม่ตรงกับข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ เพราะแม้กระทั่งซีไอเอหรือสำนักข่าวกรองกลางสหรัฐฯ ก็เห็นว่ากองทัพไทยเป็น “พรรคการเมือง” พรรคหนึ่งเช่นกัน แม้ว่าทหารเรือจะไม่มีบทบาททางการเมืองเด่นชัดเหมือนก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองก็ตาม แต่ก็ยังเป็นกลุ่มก้อนการเมืองหนึ่งที่มีกำลังพลเป็นผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง ผ่านการอบรมหลักสูตรวิชาทหาร ทำให้กองทัพเรือสามารถปลูกฝังอุดมการณ์และความผูกพันกับกองทัพผ่านการฝึกนายทหารรุ่นแล้วรุ่นเล่า คนที่เข้ามาอยู่ในกองทัพก็ล้วนมีเงินเดือน เบี้ยเลี้ยง (ที่มาจากภาษีของประชาชน) นอกจากนี้กองทัพยังมีสื่อในมือจำนวนมากที่สามารถใช้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมพัฒนาสังคมได้เป็นอย่างดี เช่น การใช้งานทหารเกณฑ์ในการกิจบรรเทาสาธารณภัย เพื่อสื่อถึงความจำเป็นและช่วยเรียกเสียงสนับสนุนจากสังคมได้ (อดิเทพ พันธุ์ทอง, 2562) ดังนั้น ถ้าจะกล่าวว่า พรรคกองทัพเรือเป็นพรรคการเมืองใหญ่ที่มีความสำคัญต่อการเมืองไทยก็คงไม่ผิดไปจากความจริงมากนักเช่นกัน หากเกิดการยึดอำนาจรัฐประหารครั้งใด ผู้ยึดอำนาจไม่น่าพรรคการเมืองนี้เข้าร่วมด้วยแล้วนั้น ก็ย่อมเป็นเรื่องยากที่จะจัดการทางการเมืองให้ประสบความสำเร็จได้

วัตถุประสงค์ที่ 2) วัฒนธรรมทางการเมืองของทหารเรือในห้วงเวลา พ.ศ. 2475-2557

การเสริมสร้างวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้น เป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลา และต้องมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพ และมีความตั้งใจจริงจากผู้นำทางการเมือง และจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง ใช้ความพยายาม ความอดทน ความจริงใจ และความจริงจัง การเตรียมคนเพื่อไปสู่สังคมประชาธิปไตย เป็นเรื่อง

ที่ยากเพราะประชาธิปไตยต้องมาจากความรู้ความเข้าใจมาจากการสร้างนิสัย และวัฒนธรรมประเพณีทางการเมืองที่ดีงาม ซึ่งสามารถดำเนินการได้โดยการศึกษาอบรม การมีศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตย การมีบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย ในเรื่องการศึกษาอบรมนั้น จะมีทั้งการศึกษาอบรมทางการเมือง และการศึกษาอบรมทางจริยธรรมสำหรับทหารเรือไทยแล้ว การศึกษาอบรมทางการเมืองผ่านทางหลักสูตรก็ตามที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ในเบื้องต้นไปแล้ว ในเรื่องหลักสูตรการศึกษาต่าง ๆ นอกจากนี้ยังต้องมีการศึกษาอบรมด้วยวิธีการอื่น ๆ ในสังคม เช่น ปัจจุบันมีสภาใหม่ คือ สภาพัฒนาการเมือง ซึ่งได้รับการจัดตั้ง เมื่อ 29 มกราคม 2551 ตามที่ได้ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ส่วนที่ 3 แนวนโยบายด้านการราชการบริหารแผ่นดิน มาตรา 78 (7) ที่ระบุว่าต้อง “จัดให้มีแผนพัฒนาการเมือง รวมทั้งจัดให้มีสภาพัฒนาการเมือง ที่มีความเป็นอิสระเพื่อติดตามสอดส่อง ให้มีการปฏิบัติตามแผนดังกล่าวอย่างเคร่งครัด” การจัดตั้งสภาพัฒนาการเมือง จะทำให้ประชาชนสนใจการเมืองมากขึ้น และเข้าใจพฤติกรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างถ่องแท้ สื่อมวลชนนั้นก็มิบทบาทสำคัญในการป้อนข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องให้กับประชาชนและเป็นช่องทางที่จะให้สาธารณชนได้ติดต่อสื่อความได้ซึ่งกันและกัน และส่งสารต่อไปถึงรัฐบาลผู้บริหารประเทศ การสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะเช่น ภาพยนตร์ บทกวี วรรณกรรม เพื่อส่งเสริมให้การศึกษาอบรมทางการเมืองเพื่อสร้างบุคลิก นิสัย และวัฒนธรรมของชาวไทย รวมถึงทหารเรือไทยให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยตลอดไป (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550, 2550, หน้า 22-23; ลิขิต อีริเวคิน, 2552, น. 79-83)

แต่จากการวิจัยพบว่า ทหารเรือไม่ได้มีวัฒนธรรมทางการเมืองที่จะมุ่งเน้นถึงการสร้างจิตสำนึกและวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเท่าใดนัก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้อเท็จจริงที่ว่าองค์กรทางราชการโดยเฉพาะอย่างยิ่งทหารพยายามแยกออกจากการเมือง พยายามหลีกเลี่ยงการเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวพันทางการเมือง เพราะการเมืองเป็นการแบ่งฝักฝ่าย ซึ่งจะก่อปัญหาในทางลบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองทัพเรือ เคยมีประวัติการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างกองทัพเรือ และกองทัพอื่น ๆ มาแล้ว ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ กรณีกบฏวังหลวง และที่สำคัญที่สุด คือ กรณีกบฏแมนฮัตตัน โดยการจับ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นปฏิเสธไม่ได้ว่าเกิดจากการแบ่งเป็นฝักเป็นฝ่ายทางการเมือง วัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยการเป็นกลางทางการเมืองไม่เพียงปรากฏในองค์กรทหารเท่านั้น แม้ในสถานศึกษาปกติ ทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาในสังคมไทยก็ไม่ได้ปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอย่างจริงจังเท่าใดนัก แต่จากการวิเคราะห์ พบว่า กำลังพลของกองทัพเรือ มีการเรียนรู้ทางการเมืองสูง มีความตื่นตัวทางการเมืองสูง อาจเป็นเพราะผู้นำกองทัพเรือ (ผู้บัญชาการทหารเรือ) บางท่านบางคนมีความตื่นตัวทางการเมือง จึงทำให้มีคำสั่งนโยบายมาให้กำลังพลภายในกองทัพเรือปฏิบัติ ส่วนอีกประการหนึ่ง เป็นเพราะว่า การปฏิบัติงานในสาขาวิชาชีพทหารเรือจะต้องใช้เทคโนโลยีระดับสูง เครื่องมือที่มีความทันสมัยจะต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ที่แตกต่างจากเหล่าทัพอื่น (นิรัตน์ ทากุดเรือ, 2555, หน้า 4)

วัตถุประสงค์ที่ 3) บทบาทและวัฒนธรรมทางการเมืองของทหารเรือที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยในห้วงเวลา พ.ศ. 2475-2557

จากแนวความคิดหลักของทหารเรือได้นำไปสู่การเคลื่อนไหวทางการเมืองในบทบาทของผู้เปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัย และวัฒนธรรมทางการเมืองของทหารเรือที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ในห้วงเวลา พ.ศ. 2475-2557 ซึ่งจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองของทหารเรือดังกล่าว หลังจบเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตันส่งผลให้ทหารเรือถูกลดบทบาทลงเป็นอย่างมาก ดังนั้น การเคลื่อนไหวทางการเมืองในห้วงเวลาดังกล่าว ย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ผู้วิจัยสามารถนำเสนอให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาธิปไตยในห้วงเวลา พ.ศ. 2475-2557 โดยผู้วิจัย

แบ่งออกเป็นสี่ช่วงเวลา คือ (1) ในห้วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 (2) ในห้วงเหตุการณ์ กบฏแมนฮัตตัน (3) ในห้วงหลังเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตัน และ (4) ในห้วงเวลายุคปัจจุบัน ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 บทบาททางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองของทหารเรือในห้วงเวลา พ.ศ. 2475-2557 ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย

ลำดับ	บทบาททางการเมือง	ผลกระทบต่อการเมืองไทย
1. ในห้วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475	ทหารเรือมีระบบวิธีคิดที่เชื่อมั่นต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยแสดงออกทางการเมืองในบทบาทการเป็นผู้ร่วมเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 ให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ทันสมัย	ทหารเรือหนึ่งในผู้ร่วมเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 จากระบอบการปกครองสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ ทหารเรือเป็นผู้ที่เชื่อมั่นต่อระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย การกระทำของทหารเรือในครั้งนี้ ส่งผลที่จะปลูกฝังในจิตใจของคนไทยให้ยึดมั่นในอุดมคติแบบประชาธิปไตยสืบมา
2. ในห้วงเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตัน	ทหารเรือต้องการให้รัฐบาลและผู้นำประเทศมีความรู้ความสามารถและมีความซื่อสัตย์สุจริตมากกว่าที่เป็นอยู่ จึงแสดงบทบาททางการเมืองด้วยการพยายามที่จะล้มล้างอำนาจของรัฐบาลในขณะนั้น	การจลาจลในเหตุการณ์ครั้งนี้เป็นการกระทำของทหารเรือระดับกลางบางส่วนเท่านั้น ผลกระทบโดยตรงต่อประชาธิปไตยของไทย คือ เกิดความแตกแยกทางความคิดในหมู่ชนชั้นนำไทย
ลำดับ	บทบาททางการเมือง	ผลกระทบต่อการเมืองไทย
3. ในห้วงหลังเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตัน	ทหารเรือถูกลดบทบาททางการเมืองลง ไป แต่ก็ยังคงเป็นผู้สนับสนุนการยึดอำนาจรัฐประหารซึ่งวนเวียนอยู่ในวัฏจักรทางการเมืองที่เรียกว่า “วงจรอุบาทว์ทางการเมืองไทย” อยู่เรื่อยมา	ทหารเรือถูกลดบทบาททางการเมืองและถูกลดสมรรถภาพของกองทัพลงไปมากเช่นกัน แต่ทหารเรือก็ยังคงวนเวียนเป็นส่วนหนึ่งของการยึดอำนาจรัฐประหารอยู่ในวงจรรูปาทวีตทางการเมืองไทยจวบจนถึงปัจจุบัน ซึ่งทุกครั้งที่เกิดการรัฐประหารขึ้นครั้งใดก็ย่อมส่งผลให้ประชาธิปไตยของไทยต้องหยุดชะงัก
4. ในห้วงเวลาปัจจุบัน	ทหารเรือเป็นผู้สนับสนุนนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยแสดงบทบาททางการเมืองในลักษณะคล้อยตามหรืออยู่เฉยๆ พร้อมร่วมกับกองทัพบก	ปัจจุบันกองทัพจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนอย่างเต็มที่เหมือนที่เคยเป็นมาในอดีต เพราะเกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงในสังคมปัจจุบันและกองทัพถูกดึงเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์จนเกิดปรากฏการณ์ ทหารนอกแถวขึ้น ทำให้กลุ่มอาชีพต่าง ๆ มีมุมมองต่อบทบาททางการเมืองของทหารแตกต่างกันออกไป

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมาถือว่าทหารเรือมีบทบาททางการเมืองที่ชัดเจน คือ ทหารเรือแสดงออกซึ่งบทบาททางการเมืองในฐานะ ผู้เปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัย สืบเนื่องจากการปฏิบัติงานในสาขาวิชาชีพทหารเรือจะต้องใช้เทคโนโลยีระดับสูง เครื่องมือที่มีความทันสมัยจะต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ที่แตกต่างจากเหล่าทัพอื่นจึงทำให้ทหารเรือมีแนวคิดหรือทัศนคติที่เป็นผู้ที่ต้องแสวงหาความรู้ความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา แต่ในภาพรวมทหารเรือก็ไม่ได้มีการมุ่งเน้นถึงการสร้างจิตสำนึกและวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเท่าใดนัก หากมองลงลึกไปถึงกำลังพลของกองทัพเรือที่มีการเรียนรู้ทางการเมืองสูง มีความตื่นตัวทางการเมืองสูงนั้น เป็นเพียงเพราะว่า ผู้นำของกองทัพเรือบางท่านบางคนมีความตื่นตัวทางการเมือง จึงทำให้มีคำสั่งหรือนโยบายลงมาให้กำลังพลภายใน

กองทัพเรือปฏิบัติตาม แต่ถึงอย่างไรก็ตามกองทัพเรือที่ยังมีความเป็นศักดินาหรือความเป็นเจ้าขุนมูลนายสูง ซึ่งเป็นระบบที่ยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของไทย กล่าวคือ ระบบเจ้าขุนมูลนาย ระบบราชการ และระบบอุปถัมภ์ที่แผ่ขยายอยู่ในสังคมทหารเรือและมีการสืบทอดกันมายาวนาน จนได้กลายเป็นวิถีชีวิตของกองทัพเรือไปแล้วนั้น แม้ว่าบทบาททางการเมืองของทหารเรือจะหมดสิ้นไปหลังเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตันเป็นต้นมา แต่การรัฐประหารที่เกิดขึ้นทุกครั้งที่ผ่านมา ทหารเรือก็เข้าไปมีส่วนร่วมในการรัฐประหารทุกครั้งเช่นกัน ซึ่งบทบาทและวัฒนธรรมดังกล่าวจึงกลายเป็นอุปสรรคอันหนึ่งต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยจวบจนถึงปัจจุบัน

สรุป

ทหารเรือมีบทบาทสูงในทางการเมืองของไทย นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นสถาบันที่มีความเข้มแข็งอยู่คู่กับประเทศไทยมานาน เมื่อเปรียบเทียบกับพรรคการเมือง ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่รัฐบาลพลเรือนอ่อนแอ มีปัญหานักรบราชวรบังหลวง เกิดความขัดแย้งในสังคมหรือประเทศเกิดวิกฤต ทหารก็จะออกมาแสดงบทบาทหรือเข้าแทรกแซงทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การใช้ข้อธิพลกดดันนโยบายของรัฐบาล การข่มขู่ว่าจะใช้กำลัง และขั้นสุดท้ายเป็นการยึดอำนาจโดยการรัฐประหาร จนมาถึงเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตันทหารเรือก็ออกมาแสดงบทบาทเพื่อปกป้องเกียรติภูมิของตนเองอีกครั้ง แต่ขณะเดียวกันบางส่วนยังมีความเห็นว่าทหารเรือเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองในครั้งนี้ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเองหรือไม่ให้รัฐบาลในขณะนั้นเข้ามาก้าวล่วงกิจการของกองทัพเรือเท่านั้น จนมาถึงปัจจุบันแม้ว่า กองทัพเรือจะถูกลดบทบาททางการเมืองไปแล้วหลังจบสิ้นเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตัน โดยพยายามที่จะทำหน้าที่เป็นกลไกอย่างหนึ่งของรัฐในการแก้ปัญหาของประเทศ เช่น การบรรเทาภัยพิบัติและการพัฒนาประเทศเท่านั้น จนถึงปัจจุบันเชื่อได้ว่า กองทัพจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนอย่างเต็มที่เหมือนที่เคยเป็นมาในอดีต เพราะเกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงในสังคมปัจจุบันและกองทัพถูกดึงเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์จนเกิดปรากฏการณ์ ทหารนอกแถวขึ้น ทำให้กลุ่มอาชีพต่าง ๆ มีมุมมองต่อบทบาทของทหารในทางการเมืองแตกต่างกันไป

เอกสารอ้างอิง

- ทรงพล จิตสมใจนิก. (2561). *บทบาททางการเมืองของนายทหารจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ 7 ในห้วงเวลา พ.ศ. 2519-2524*. คุุณินพนธ์ปรัชญาคุุณินพนธ์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. (2522). *เสนาธิปไตย ทหารกับการพัฒนาการเมืองไทย*. กรุงเทพมหานคร: หนังสือสยาม.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. (2555). *วันการเมือง*. กรุงเทพมหานคร: ส เจริญ การพิมพ์.
- นิรัตน์ ทากุดเรือ. (2555). *การกล่อมเกลารและเรียนรู้ทางการเมืองของทหารเรือไทย*. คุุณินพนธ์ปรัชญาคุุณินพนธ์, มหาวิทยาลัยเกริก.
- ประดับ เปรมดิษฐ์. (2543). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการทหารเรือ: ศึกษากรณีการมีส่วนร่วมในการปฏิวัติ พ.ศ. 2475*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประภาพร สีหา. (2561). ความขัดแย้งทางการเมืองกับรัฐประหาร ปี พ.ศ. 2557. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 4(2), 146-166
- เพลิง ภูผา. (2558). *สงครามกลางเมืองกบฏแมนฮัตตัน*. กรุงเทพฯ: สยามความรู้.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. (2550). *ราชกิจจานุเบกษา*, 124(47ก), 1-127.

- ลิขิต อีร์เวคิน. (2548). *การเมืองการปกครองไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ลิขิต อีร์เวคิน. (2552). *วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2555). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภการ สิริไพศาล และนครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2556). *กบฏแมนฮัตตัน*. ค้นเมื่อ 28 กันยายน 2562, จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=กบฏแมนฮัตตัน>
- สุจิต บุญบงการ. (2531). *การพัฒนาทางการเมืองของไทย: ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบันการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุดา กาเดอร์. (2516). *กบฏแมนฮัตตัน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์.
- สุมาลี พันธุ์ยุรา. (2557). *กบฏวังหลวง*. ค้นเมื่อ 6 กันยายน 2562, จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=กบฏวังหลวง>
- สุรศักดิ์ ทองเพชร. (2547). *บทบาทของกองทัพเรือไทยในปัจจุบันที่มีผลประโยชน์ของชาติในด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อดิเทพ พันธุ์ทอง. (2562). *กองทัพไทย กลุ่ม (พรรค) การเมืองที่แข็งแกร่งที่สุดในประเทศ*. ค้นเมื่อ 29 กันยายน 2562, จาก <https://thepeople.co/thai-army-strongest-political-party/>